

**Byaplan II
Köpbacka, Räfsby, Svenäs och Varvet
Lovisa stad
Östra Nyland
2010 - 2015**

www.kopbacka.fi

Utgivare:
Köpbacka byaförening – Köpbackan kyläyhdistys rf

www.kopbacka.fi

Arbetsgruppen; historia: Börje Engström Görel Engström Per-Johan Engström Holger Ferin Helge Frondén Erkki Lönnqvist Raimo Nyman Kajsa Pihl Pia Rajala Kari Ryöppönen	Arbetsgruppen; miljö: Britta Engström Pirjo Keskisaari-Grahn Magnus Johansson Arja Leppänen Nan Nyman Hannu Vuojärvi Arbetsgruppen; information: Synnöve Bergholm Pirkko Järnström
Redaktion: Synnöve Bergholm Erkki Lönnqvist Nan Nyman Kari Ryöppönen	Andra informanter: Bo-Gunnar Blomqvist Ritva Blomqvist Marina Uusimäki

Utdelning:

- byaföreningens medlemmar
- hushåll inom verksamhetsområdet
- fullmäktigeledamöter, stadsstyrelse- och nämndmedlemmar i Lovisa
- direktörer, ledare och tjänstemän i Lovisa
- byaplanens arbetsgrupper

Pärbild 1 Räfsby och Köpbacka slätten,
från nordväst
Pärbild 2 Köpbacka före detta småskola
från sydost

Tryck: Print Mill Oy, Lovisa 2010

Upplaga: 400 exemplar

Förverkligad med understöd från Nylands Svenska Kulturfond

Innehållsförteckning	1-2
1. Inledning	3
1.1.1 Köpbacka byaförening och byaplaner; Kari Tenhunen ordförande	3
1.1.2 Uppdatering av byaplanen	3
1.1.3 Planens bearbetningsskeden	3
1.2 Åtgärder som förverkligats	3
1.3.1 Köpbacka byaförening - Köpbackan kyläyhdistys r.f.	4
1.3.2 Byaföreningens geografiska verksamhetsområde	4
1.4 Bevarande av småskolan, byggnaden	5
1.5 Information	5
1.6 Förverkligandet av hemsida	5
1.7 Samarbetsnät	5
1.8 Uppgörandet av delgeneralplan	5
2. Historia	6
2.1 Området under förhistorisk tid till år 1239 (för 770 år sedan)	6
2.2.1 Pernå och byarna under historisk tid, från 1239 till 1700	6
2.2.2 Socknar och kommuner, som utgått ur Pernå moderkyrkoförsamling	7
2.3 Historia från 1700 till 1870	7
2.4 Historia från 1870 till 1920	7
2.4.1 Småskolan (folkskola, lågstadieskola)	8
2.5. Historia efter 1920	8
2.5.1 Pernå och Råfsby delas och återförenas	8
2.5.2.1 Befolkningen ökar	9
2.5.2.2 Sommargäster; Nan Nyman	9
2.5.3 Råfsby brand den 18 juni 1921; Synnöve Bergholm	10
2.5.4 Samfärdsel	11
2.5.4.1 Järnvägen 1900; Erkki Lönnqvist	11
2.5.4.2 Landsvägen 1904	11
2.5.5 Bondgårdar; Synnöve Bergholm	11
2.5.5.1 Köpbacka	11
2.5.5.2 Råfsby	11
2.5.6 Fiske; Erkki Lönnqvist	12
2.5.7 Varvsverksamhet	12
2.5.8 Båtbyggnad; Erkki Lönnqvist	13
2.5.9 Företagsverksamhet	13
2.5.10 Kulturliv	13
2.5.10.1 Söndagsskola; Ritva Blomqvist	13
2.5.10.2 Dagklubb mm; Ritva Blomqvist	14
3. Omgivning och miljö	
3.1 Beskrivning av omgivningen, vår största styrkefaktor; Arja Leppänen	14
3.2 Marbäckens rening; Arja Leppänen	15
3.3 Lillängarnas bevarande; Arja Leppänen	16
3.4 Vattnet i Lovisaviken; Nan Nyman;	16
3.5 Hamnen, menlig inverkan; Nan Nyman	16
3.6 Varvets verksamhet; Nan Nyman	17
3.7 Blomplanteringar och andra landskaps- och förbättringsprojekt	17

4. Infrastrukturen	
4.1 Trafikleder för lätt trafik	18
4.2 Parkering invid fågeltornet	18
4.3 Förbättring av gatubelysningen, avledande av flödvatten, vägarnas skick	18
4.4 Det optiska fibernätet	18
5. Sammanfattning	18
6. SWOT- analysen	18
Den uppdaterade SWOT- analysen 20.09.2009	19
BILDER	20 - 25
OBS Mera bilder på motsvarande sidor i den finska textversionen	
Förteckning över numrerade platser på kartan i nummerordning; nr 1 - 50	26
	nr 51 - 7027
(Förteckning i alfabetisk ordning på de finskspråkiga sidorna)	
Mittuppslaget = Kartans sida 1 (den ena av mittuppslagets sidor)	28
(Den andra sidan av kartan hör ihop med de finskspråkiga sidorna)	

1. Inledning

1.1.1 Köpbacka byaförening och byplaner; Kari Tenhunen, ordförande

Köpbacka byaförening har snart verkat i tio år, dess verksamhet har varit mycket livlig hela tiden, med olika slag av tillställningar för att samla in pengar för framtida behov.

Meningen har varit och är att få gamla småskolan i föreningens ägo. Byaföreningen har igen anhållit om att få köpa skolan till ett nominellt värde.

Vad är då byaföreningens roll och uppgift? Att ha en plats för medlemmarna att samlas på vid olika tillfällen och för att hålla byaandan stark.

Byaföreningen kan aktivt och starkare påverka olika saker, som man vill förbättra. "Handelslags trädgården", och "Utfarten till gamla Valkomvägen" är två exempel på samarbete med staden.

Till allt detta behövs det flitiga, företagsamma och aktiva medlemmar.

Byaföreningen önskar och vill att innevånarna i byarna aktivt kommer med önsknings och sina idéer om förbättringar. Föreningen kan sedan föra dem vidare till beslutsfattarna.

Den stora frågan är om byaföreningens roll påverkas av kommunsammanslagningen, men det får framtiden utvisa.

Uppdatering av byplanen har igen varit ett digert arbete för medlemmarna, som varit med i de olika grupperna och som samlat in både nya och gamla uppgifter och bilder från trakten.

Det är oerhört viktigt att spara uppgifter om det som är nutid och från gamla tider. Minnen och vetskap om vad som har varit, försvinner sakta med tiden om det inte uppdateras.

En sak som inte får glömmas är att Köpbacka med kringliggande byar blev utnämnd av Östra Nylands förbund till Årets By i Östra Nyland år 2009, det är vi mycket stolta över. Det är fint att vår verksamhet inom föreningen uppskattas och det sporrar oss till att fortsätta i samma takt.

1.1.2 Uppdatering av byplanen

Detta är den andra byplanen som Köpbacka byaförening ger ut. För fem år sedan uppgjordes med gemensamma krafter den allra första byplanen 2005-2010 över Köpbacka byaförenings område. Planen gavs ut i januari 2006. Redan då hade man planer på en uppföljning och en uppdatering av planen, år 2010. Efter grundandet av byaföreningen och i och med dess arbete, inte minst med byplanen, har hembygds- och viandan märkbart stärkts. Samhörighetskänslan och den positiva andan har ökat trivseln i byarna.

En byplan skall inte förväxlas med stadens- och andra myndigheters planering. Med en översiktlig byplan vill man bevaka och påverka det kommunala beslutsfattandet gällande föreningens område. Planeringsprocessen är både lång och öppen för envar som är intresserad.

Denna uppdatering, liksom den första planen, behandlar främst boendemiljön på byaföreningens verksamhetsområde. Man har försökt att följa upp den första planens målsättningar. Dessutom har man ställt upp mål för framtiden. Bygdens historia har också nedtecknats.

SWOT-analysen har flyttats och finns nu i en bilaga. På mittuppslaget finns en specialritad karta med numrerade beteckningar. Dessa markerar gamla muntliga benämningar på platser i byarna och är upptecknade i nummer- och alfabetisk ordning i register.

1.1.3 Planens bearbetningsskeden

Under året 2009 har man ordnat 8 byplaneringsmöten i småskolan. Deltagarantalet har varierat mellan 13 och 5 bybor. Det första mötet hölls 1.2. kl. 17 då 9 bybor deltog. Mötet leddes av kontaktpersonen för byplanen som till en början berättade om bakgrunden till, och tidtabellen för planen. Man fastslog datum och tema för sju kommande möten. En för byplanen tillsatt redaktion sammanträdde flera gånger under vintern 2009-10.

1.2 Åtgärder som förverkligats

1.2.1 Återvinningsstation för nyttoavfall

1.2.2 Blomplanteringar

1.2.3 Hemsida www.kopbacka.fi

1.2.4 Annan verksamhet

Under år 2006 hölls två allmänna möten. Ett omnämmande "Fagerås 100 år", infördes på hemsidan. Byplanen har utdelats till nya invånare. Fotografier har insamlats bland annat av hus och miljöer som inte längre finns kvar

Under år 2007 har Arja Leppänen från miljögruppen skrivit ett brev till Maud Östman miljösekreterare i Lovisa angående mätningar av Marbäckens förorening. Corenso har förbjudit genomfart vid järnvägen.

Under 2008 gjordes årlig vårstädning längs vägarna och skötsel av blomlådorna. Småskolan har reparerats och fönster målats. Tallplantor har avlägsnats i pulkabacken. Skolan har använts av MI och Valkom Marthaförening har bl.a. hållit pysseldag.

Under år 2009 har korsningen vid Gamla Valkomvägen och Köpbackavägen byggts om. Pirkko Järnström och Per-Johan Engström har fotograferat nuläget i byarna. Handelslagsträdgården har snyggats upp. Småskolans norra vägg har reparerats. Uppdateringen av byplanen har nästan färdigställts.

En del ärenden tenderar att bli långkörare och väntar fortfarande på beslut om åtgärder t.ex. trafikleden för lätt trafik, Marbäckens rening, och den frodiga vassen.

1.3.1 Köpbacka byaförening – Köpbackan kylähdistys r.f.

Byaföreningen grundades 19.11.2000 och föreningens stadgar godkändes 20.12.2001.

Byaföreningen verkar för fyra byar; Köpbacka, Råfsby, Svenäs och Varvet. Enligt stadgarna är byaföreningens syfte att *"bevara Köpbacka f d småskola som en kulturhistoriskt värdefull byggnad och använda fastigheten för bybornas egen byverksamhet. Byaföreningen strävar efter att främja samarbetet i byarna genom att idka byverksamhet och utveckla byarnas livsduglighet samt fungera som bevakare av bybornas allmänna intressen. Föreningen fullföljer sitt syfte genom att befrämja bybornas samarbetsmöjligheter, öka både de fast bosattas och de fritidsbosattas trivsel, hobby- och kulturverksamhet. Byaföreningen bedriver forskning kring byarnas, skolans och dess elever och lärares historia genom intervjuer av bybor och insamling av fotografier. Som intresseorganisation deltar Köpbacka byaförening i planering som gäller byarna och strävar efter att påverka beslutsfattandet inom olika organisationer. Köpbacka byaförening tar initiativ och gör framställningar, avger utlåtanden till myndigheter och andra organisationer samt deltar i planeringen och förverkligandet av byarnas utvecklingsplaner. Köpbacka byaförening informerar medlemmar och massmedia om sin verksamhet."*

Byaföreningen hade 31.12.2009 138 medlemmar. Styrelsen består av 9 personer. Dessutom finns det 7 kommittéer; skolfastighets-, talko-, fest-, historie-, barn- och ungdoms-, litteraturkommittén och kommittén för byarnas planering med egna kontaktpersoner och deltagare. Alla får delta i vilken kommitté som helst och självfallet fritt ta del av alla aktiviteter.

1.3.2 Byaföreningens geografiska verksamhetsområde

Köpbacka byaföreningens geografiska verksamhetsområde ligger norr om Hattom, Valkom och Fantsnäs, öster om Sarvlaks (Pernå), söder om Antby, Marbäcken och Dunkahäll, väster om Tavastas och Lappom (Strömfors). En del av byarnas områden finns således på båda stränderna av Lovisaviken.

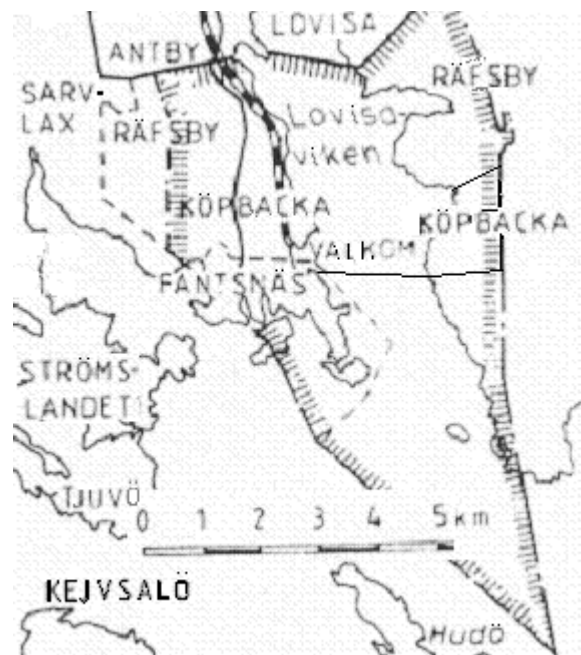
Området ligger i den del av Lovisa stad som fram till 1957 hörde till Pernå kommun.

Namngivna områden är; Svenäs, Varvet, Köpbacka, Råfsby, Patuna, Långholmen och Myrholmen samt Lekarn, Pärnabotten, Monäs, Blikumbotten och Hattnäs. Långholmens södra del hör till Köpbacka och den norra delen till Råfsby, Lillängarna är delade likadant. Öarna Siksala och Högholmen samt en del mindre öar invid Kråkholmen och Siksala är bebyggda med sommarvillor. Dessutom finns en del öar såsom t.ex. Strömmingsholmen, Bässholmen och andra mindre öar i Köpbacka och Råfsby.

Befolkningen i Varvet och Svenäs räknas i befolkningsregistret till Köpbacka.

Vidstående karta och mittuppslaget visar hur byarna geografiskt är belägna.

Den skuggade linjen visar gränsen för inkorporeringen 1957.

1.4 Bevarandet av småskolan, byggnaden

Byaföreningen hade till den 31.12.2009 ett hyresavtal med Lovisa stad gällande användning av småskolan. Byaföreningen behöver skolan som samlingsplats eftersom föreningens verksamhet utan den är hotad. Under byaplaneringsprocessen föddes tanken på att köpa fastigheten med tomt för att på så sätt förhindra försäljning till en utomstående.

Byaföreningen har de senaste åren lagt ner otaliga arbetstimmar på renovering av småskolan medan stadens andel har varit rätt blygsam.

Idag är byborna oroliga över byggnadens öde och Lovisa stads eventuella planer på att sälja fastigheten. Stadens planer är ett hot för byaföreningens verksamhet. Föreningen behöver en egen plats för att utveckla sin verksamhet och förbli en livskraftig förening.

Småskolan upplevs som en central samlingsplats för byborna. Förutom byaföreningen och dess klubbar Oldboys, BigCill och Röda Hatt-klubbens möten ordnas i skolan MI:s kurser, föreningen 4H:s och Räfsby-Köpbacka Marthaförenings möten och privata födelsedagsfester. Skolan har också varit bybornas vallokal fram till år 2005. Skolan fungerar fortfarande som en uppsamlingsplats vid krissituationer.

1.5 Information

Informationsgruppen samlades under de senaste åren 3 gånger för att fundera hur man effektivt skulle få fram information om byaföreningens verksamhet till byborna, och till de nyinflyttade samt hur man skulle få nya medlemmar till byaföreningen. Dessutom diskuterades också de för byaföreningen viktiga intressegruppernas betydelse för verksamheten och hur och när man borde kontakta dem. Man insåg samarbetets betydelse för de föreningar som är verksamma i byarna samt samarbete med Valkom byaförening.

1.6 Förverkligandet av hemsidan

Under vårvintern 2005 utreddes möjligheter och utvägar att göra en egen hemsida för byaföreningens behov till små kostnader. Sidorna skulle upprätthållas av någon annan än byaföreningen. Möjliga fungerande sidor till vilka man kunde ansluta sig var Östra Nylands landskapsportal, Östra Nylands Byar och Lovisa stads hemsidor. Också kostnader för en egen domain utreddes.

Lösningen, och en samarbetspartner hittades snabbt och smärtfritt. Östra Nylands Byar rf höll på att bygga upp en byaportal och behövde tio byar med i projektet. Man kunde erbjuda uppgörande av hemsidor, en egen domain **www.kopbacka.fi**, 3 stycken e-postlådor och upprätthållandet.

Den nya hemsidan fungerar sedan 8.6.2005.

Med i portalen [ita-uudenmaankylat.fi] finns numera 22 byar. Byaportalprojektet förverkligades i samarbete med Östra Nylands Byar rf, Kvaliitti Oy och Gro i Öst rf.

1.7 Samarbetsnät

Samarbetet med Valkom byaförening har varit givande.

Övriga föreningar, företag och företagare som är verksamma i byarna har man samarbetat med. Information om, och inbjudan till beslutsfattare om Byaföreningens olika evenemang har skickats till: styrelseordförande, fullmäktigeordförande, stadsdirektör, alla fullmäktigeledamöter och styrelsemedlemmar, via stadskansliet.

Lokal- och regiontidningar samt lokalradiostationerna har också informerats om verksamheten och dessa har spritt den vidare.

1.8 Uppgörandet av delgeneralplan och stadsplan

Stadsfullmäktige har den 16.09.2009 §104 fattat beslut om; .. att Lovisa stad påbörjar utarbetande av en delgeneralplan med rättsverkningar som direkt styr byggandet av strandområdena för Gråberg, Räfsby, Köpbacka och Valkom med därtill gränsande skärgård .. (västra stranden, från Lindholmen i söder, till Gråberg i norr).

2. Historia

2.1 Området under förhistorisk tid till år 1239 (för 770 år sedan)

Stenåldern anses i Finland ha börjat ca 6500 och varat till ca 1000 f.Kr. Det nuvarande sydöstra Pernå, Lovisa och södra Lapträsk bestod då av skärgård och en djup vik som sträckte sig till Pockar och Kimoböle i norr. Märtlax är det äldsta namnet på denna vik, som senare kallats Degerbyviken och numera Lovisaviken. Märtlax betecknande senare också bebyggelsen vid viken och i ådalen.

Köpbacka, som då var en av de yttersta öarna, steg med delar av de andra byarna ur havet under denna tid. Vidstående karta visar skärgården från den tiden.

Man har funnit spår av bosättning under stenåldern. Det förmodligen äldsta föremålet, en vackert formad spjutspets funnen på Gränsbo hemmans mark i Tavastby, på gränsen till Liljendal, samt en sydfinsk träyxa från Lurens i Hardom.

Det finns inga bevis på bosättning vid Lovisaviken under **bronsåldern**. Viken som vid bronsålderns början ännu nådde Hommansbyslätten, slutade vid Hardom vid bronsålderns slut.

Under århundrade efter den romerska **järnåldern** 400 e.Kr. får östra Nyland allt mer karaktären av ödemark.

Köpbackaområdet var en ö sannolikt ända fram till **vikingatiden** dvs. ca 790-1100 e.Kr. då området mellan Köpbacka och Gråberg så småningom steg ur havet dvs. största delen av nuvarande Råfsbyslätten bildades först då.

På 1000-talet blev vikingatågen färre. Det blev i stället mera fredligt sinnade handelsmän, huvudsakligen gotlänningar, som färdades genom den nyländska skärgården. Ännu så sent som under 1200-talet var stora delar av Råfsby vid Marbäcken sådana områden som höll på att "upplandas" på grund av landhöjningen.

2.2.1 Pernå och byarna under historisk tid, från 1239 till 1700

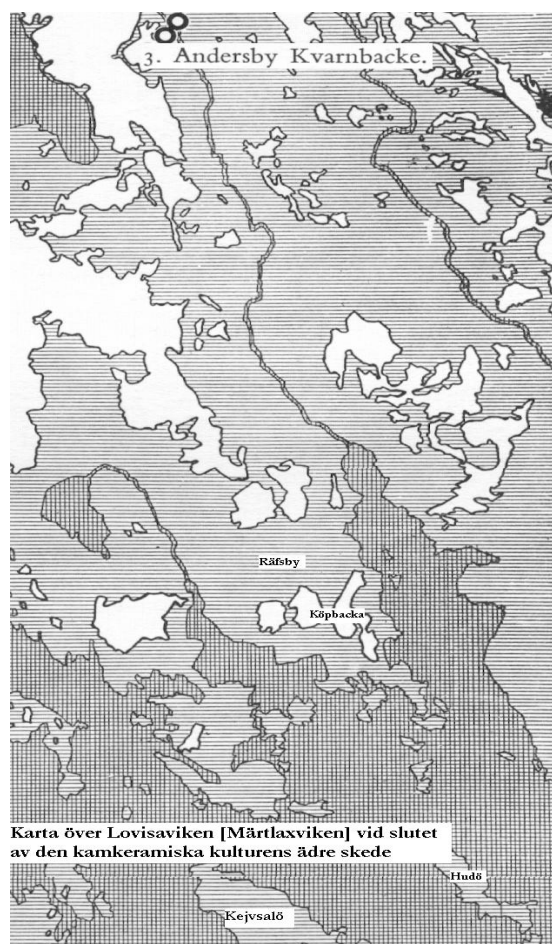
Det andra korståget (1238-39) utgör för Pernå sockens och byarnas del en rätt så exakt gräns mellan förhistorisk och historisk tid. Under ledning av Birger Jarl [samt, enligt en sägen, bla Henning Teett af Perno] företogs det s.k. andra korståget till Finland varvid man erövrade "Nyland". Nyland betydde i detta sammanhang förutom det nuvarande Nylands också Tavastlands östra delar och Kymmene läns västra delar.

Vid samma tid, antar man att bygden så småningom befolkades. Köpbacka och Råfsby befolkades betydligt senare.

Köpbacka och Råfsby nämns vid namn först i mitten av 1500-talet som hörande till Pernå Socken. År 1540 Coupebackeby och Reffsby samt 1560 Koupebacka och Refsby. Svenäs och Varvet finns inte med i Kurt Antells [Pernå Sockens Historia del I] "Register över byarna i Pernå storsocken".

I A.J.Hippings bok Beskrifning öfver Pernå socken från år 1817 sägs bl.a. att byarna Råfsby och Köpbacka nämns redan i början af 1500-talet emedan de år 1564 stodo i twist med Sarflax om råerne.

Man kan ändå anta att byarna existerat långt tidigare. Råfsby var en utpräglad jordbruksbygd med stora skogsmarker medan Köpbacka troligen fått sitt namn av att åsen mellan havet och odlingsmarkerna var en utmärkt marknadsplats. Man idkade också jakt och fiske. Handel och sjöfart förekom, liksom hantverk.

2.2.2 Socknar och kommuner som utgått ur Pernå moderkyrkoförsamling

Pyttis avskildes 1422 (men nämndes redan 1347). **Lappträsk** blev pastorat 1575 (men utgjorde sedan 1400-talet kapell). **Artsjö** tillhörde från år 1578 det tavastländska Nyby. **Mörskom** kapellförsamling bildades 1604 och 1633 fick församlingen egen kyrkoherde. [**Liljendal** uppstod på 1700-talet och kvarstod ända till 1914. Den svenska delen av Pyttis fick namnet **Strömfors** efter Åbofreden 1743. **Lovisa stad** grundlades 26.06.1745, med namnet Degerby.]

Det område vid Lovisaviken som nämns i den förhistoriska delen, kom senare att bilda Märtlax fjärding, ett av (fyra)/fem skattedistrikt i Pernå skatte- eller länsmanssocken. Det var ett omstritt skattedistrikt som tidvis hörde till Pyttis. Därför kom Pernå i själva verket att omfatta fem fjärdingar.

Märtlax fjärdings skattebetalande och öde skattehemman som år 1571 fanns i byarna (antalet hemman inom parentes); Fantsnäs (3), Köpbacka (4), Råfsby (6), Antby (10), Degerby (7), Gislom (10), Kuggom (5), Haddom (6), Påvalby (8), Tavastby (9), Hommansby (13), Skinnarby (6) och Andersby (6)

Området Antby, Råfsby och Köpbacka utgjorde traktens äldsta jordbruksområden. Enligt jordeboken fanns i Råvsby; 1560=12, 1571=6, 1600=7 och 1705=6 hemmen och i Köpbacka 3, 3, 4 och 3 hemman. Råvsby var en dubbel och senare enkel radby, Köpbacka var en radby. Det s.k. bytåget [Köpbackavägen] finns fortfarande kvar i Köpbacka.

Före mitten av 1700-talet finns inga tillförlitliga uppgifter om folkmängden i Pernå. Men det finns uppgifter om antalet rökar dvs. hushåll. Utgående från den äldsta längden från år 1544, då det i hela socknen fanns 347 rökar, kommer vi till en folkmängd på dryga tvåtusen för hela socknen. Enligt dessa grovt uppskattade beräkningar skulle invånarantalet i Köpbacka ha varit ca 20 och i Råfsby ca 70 personer år 1544.

2.3. Historia från 1700 till 1870

De allra äldsta folkmängdstabellerna för hela Pernå pastorat, är från åren 1749-51 varvid de uppgjordes för varje år. Folkmängden ökade från 4.456 personer (uppskattades till ca 5.000 år 1749) till 6.441 personer år 1870, dvs. en ökning med ca 36%.

(Uppgifter byavis ingår inte i Pernå Socken Historia)

Jordbruks- och lotshemman

Jordbrukshemmanens uppgift var att sköta vägar och broar samt skjutsning. Lotshemmanens uppgift var att ombesörja utprickning av farleder och lotsning. Vid storskiftet som i Pernå i regel minskade ägostycken per hemman men bibehöll gårdarnas placering, genomfördes under slutet av 1700-talet [1778-81].

Då fanns i Köpbacka tre hemman; Hartikas, Skeppars och Ers. De var alla lotshemman.

I Råfsby fanns sex hemman; Barsas, Bajjars, Trumpetars, (senare Drombars) Hos (Hofs; Husas), Jordas och Mickos (Nyboms). Av dessa var endast Mickos ett rent bondehemman. De andra var såväl bonde- som lotshemman.

Alla hemman beskrivs närmare nedan under rubriken bondgårdar [2.5.5].

Lotshemman; Bo-Gunnar Blomqvist

Begreppet lotshemman förekommer allt oftare efter "Konglig Majestäts plakat" år 1687 och en förordning från år 1696, de blev funktionsdugliga tidigast på 1720-talet. Före detta har dock skärgårdsfarledernas utprickning samt lotsningen skötts av folket i byarna under uppsyn av tingsrätten.

Tre Köpbackahemman finns med i lotsverkets handlingar från mitten av 1700-talet (se ovan).

Lotsarna var stationerade på Orregrund.

Råfsbylotsar fanns ofta bland personalen på Lovisa lotsplats. Dessa lotsar från Råfsby kom från Husas, Trumpetars. Lotsfamiljer har även bott på andra Råfsbygårdar t.ex. Drombars, Barsas och Bajjars.

Lovisa stads skeppsvarv [2.5.7] anlades på Råfsby-Köpbacka bysamfällighets mark 1747. De flesta Lovisa-fartygen var byggda på det egna varvet. Ett nytt varv anlades år 1780 på Sixala.

2.4 Historia från 1870 till 1920

Köpbacka och Råfsby var fram till slutet av 1800-talet typiska by- och bondesamhällen. Efter "storskiftet" som hade genomförts under slutet av 1700-talet, förrättades nu "nyskiftet" under årtiondena närmst sekelskiftet 1900. I Köpbacka, Råfsby hade staden Lovisa efterhand förvärvat 4 hemman eller hemmanshalfter.

Nyskiftet verkställdes här först på 1930-talet. I Köpbacka innebar förändringen att klyvning av Skeppars i 5 delar fastställdes. I Råfsby där bycentrum några år tidigare hade eldhärjats, flyttades Husas ca 1 km västerut.

Inflyttningen till Köpbacka (Valkom) vid sekelskiftet omfattade ca 400 personer.

I Köpbacka och Råfsby fanns stora skogar och det fanns (1890-1920) sammanlagt 1309 ha skog. Som enskild by var Råfsby den by som i Pernå hade mest skog per hemman dvs. hela 99 ha. Proportionerna mellan ved- och timmerförsäljning varierade. Särskilt efter krigsutbrottet 1914 ökade vedförsäljningen till Helsingfors och S:t Petersburg betydligt.

Under åren runt sekelskiftet 1900 förändrades samhället och näringarna. Arbetarsamhället i Valkom [Köpbacka] fungerade i början som lastageplats, p.g.a. bygget av hamnen och järnvägen 1897-1900. Detta nya samhälle kom att ha stor betydelse för byarna Köpbacka, Råfsby, Svenäs och Varvet under de kommande åren.

2.4.1 Småskolan; (folkskola, lågstadieskola)

År 1882 inleddes skolundervisning i Köpbacka och 1884 stod bybornas, egenhändigt byggda, första skolhus färdigt. Grundplåten för skolbyggnaden, 2 000 mk, fick man genom att undanskaffa ett fartygsvrak som sjunkit på byarnas fiskevatten. Summan användes för uppförande av skolhuset, för vilket tomt gratis uppläts av Hartikas hemman. Byggnaden som delägarna till största delen släpat virke, sten och fyllnadsämnen till, uppfördes och inreddes 1883-1884 och i oktober 1884 kunde skolan invigas.

Maria Sandell var skolans första lärarinna. Övriga lärare som verkade i Köpbacka under många år var Linda Nyman, Lennart Falk, Ingrid Falk, Klas Nylind och Dagmar Amberg. År 1909 hade elevantalet ökat väsentligt. Man höll då dubbelskola i det stora skolhuset som stod färdigt 1913 och där pågick skolverksamhet ända fram till 1970.

2.5 Historia efter år 1920

Efter frihets och inbördeskriget 1918 var mycket i byarna förändrat. Bland annat var grundtryggheten rubbad. Svår livsmedelsbrist rådde fram till sommaren 1921. Konflikten med valkomborna, som bildade ett nytt samhälle med annan kultur och andra seder, tog sig uttryck i oroligheter, slagsmål och tvist om fiske, konflikten hade haft och skulle ha långtgående följder. Bland annat bidrog den till inkorporering av området med Lovisa år 1957. Tragedin på Kejvsalö i februari 1918 [Pernå Sockens Historia del III:2 s 478-488] med tolv mord satte sina spår.

2.5.1 Pernå och Råfsby delas och återförenas

Pernå och Råfsby delades år 1957, då främst Valkom men också Svenäs, Varvet, Köpbacka och delar av Råfsby, inkorporerades med Lovisa. Nu 53 år senare återförenas, i och med kommunsammanslagningen, såväl en del av kommunen (55%) som hela Råfsby. För Pernå blir namnet Lovisa, men Råfsby kommer fortfarande att heta Råfsby (oberoende av hur namnet under olika tider skrivits).

Frågan om nuvarande Lovisa stads geografiska placering och omfattning har varit mer eller mindre aktuell genom tiderna. Frågan aktualiserades efter fredsslutet 1743 i Åbo då en ny gränsstad behövdes för Sveriges östgräns. Det blev Degerby år 1745. Men redan fästningsbyggarna framförde år 1766 att staden (redan då med namnet Lovisa) skulle flyttas söderut, närmare vikens mynning. Frågan har sedan diskuterats fr.o.m. 1802. I december 1807 hade svenska regeringen, baserad på borgerskapets uttryckliga önskan 1803, beslutat flytta staden 7 km söderut, till Fantsnäs med strand både vid Lovisaviken [Valkom] och Sarvlaxfjärden.

Efter Lovisa stads brand 1855 var en återuppbyggnad eller flyttning av staden högaktuell. Hamnen i Valkom som tillkommit vid sekelskiftet 1900 var den huvudsakliga orsaken till inkorporeringsbehovet. "Lastageplatsen", hamnen, järnvägen och ett lokalsamhälle var på många sätt annorlunda än den övriga Pernå socken.

År 1901 beslöt Lovisa stadsfullmäktige anhålla hos senaten att Valkom skulle inkorporeras med staden men på grund av ofärdsåren avancerade ärendet inte. Åren 1908-10 införlivades fyra hemman i Antby med Lovisa, och de tre återstående år 1924.

Pernå Kommunfullmäktige beslöt 1922 att hos statsmakten anhålla om att "Valkom samhälle med tillhörande lastageplats och bansträcka" måtte överföras till Lovisa stad. Ett starkt motsatsförhållande hade utvidgats till en större del av socknen vårvintern 1918 när Pernå kommun huvudsakligen styrdes av en liten skara finska rödgardister från Valkom.

Staden anhöll i juli 1935 hos regeringen att få inkorporera inte bara Valkom utan också Räfsby, Köpbacka och Fantsnäs. Staden hade sedan sekelskiftet förvärvat, förutom hamnområdet, främst ½ Ers, Trumpetars, Ny-Barsas och Lill-Bajars.

År 1938 hölls flera byamöten. Med några få undantag önskade deltagarna från Valkom på dessa möten en överföring till Lovisa, medan byborna (i de övriga byarna) för sin del motsatte sig detta.

Regeringen hade i augusti 1944 fattat beslut om att hela inkorporeringsfrågan "för närvarande" skulle förfalla. Våren år 1945 anordnades två möten för att driva på frågan. "Valkom-mötet 8.4.1945 hade enhälligt uttalat sig för inkorporering, helst redan vid nyåret 1946." Ombud var Sven Seger, Viljo Nygrén m.fl.

"Efter omröstning 54-5 beslöt Köpbacka-mötet [23.5.1945] anhålla om att inkorporeringen skulle omfatta hela Köpbacka by och den mindre del av Räfsby som låg öster om järnvägen (närmast då Långholmens bostadsområde)." Ombud var Bruno Timper, Sulo Lönnqvist, m.fl.

I april tillsatte Pernå fullmäktige en kommitté med uppdrag att förhandla med Lovisa.

Medlemmar var H.W. Ramsay, Ragnar Nybom, Valter Lagerholm, Sulo Lönnqvist och Viljo Nygren. Inrikesministeriet gav i mars 1949 vicehäradshövding Paul Halvar i uppdrag att göra en utredning om Valkom-frågan. Utredningen förelades Pernå fullmäktige i september 1949. Vid samma möte kompletterades kommittén med Ernst von Born, Wilhelm Ramsay och kommunalsekreterare Olav Långström.

"Pernåborna var i allmänhet beredda att avstå Valkom till Lovisa men inte den rena landsbygden fr.o.m. Köpbacka och Räfsby västerut." [LSH s15]

Den 14 juni år 1956 fattade statsrådet definitivt beslut i inkorporeringsfrågan. Pernå kommunalfullmäktige beslöt 27.6.1956 att besvara sig hos Högsta Förvaltningsdomstolen HFD som förkastade besväret.

År 1956 slutbehandlades hela den segslitna frågan, inklusive besväret hos högsta förvaltningsdomstolen, i mycket rask ordning på sju och en halv månad, så att inkorporeringsbeslutet trädde i kraft 1.1.1957. Av Räfsby blev Husas-Bajars, Majgård och Björklunds kvar i Pernå medan resten av Räfsby åkermarker och Köpbacka samt skogsmarker på bägge sidor av Lovisaviken samt Varvet och Svenäs inkorporerades.

Kommunsammanslagningen 2010 var, i likhet med inkorporeringen 1957, ett ärende som åstadkom många frågor, utredningar, debatter, omröstningar och beslut. Men den varade inte över 190 år, såsom inkorporeringsfrågan hade gjort.

Kommunsammanslagningen får till resultat att Pernå, den "moderkyrkoförsamling" som Antell [PSH I] nämner började delas år 1422, med avskiljandet av Pyttis, nu till 55 % återförenas under namnet Lovisa. Räfsby återförenas till 100 %.

2.5.2.1 Befolkningen ökar

Från att ha haft cirka 90 invånare vid den första dokumenterade folkräkningen år 1544 ökade folkmängden i byarna. Det skedde främst i två etapper. Det vill säga under åren runt sekelskiftet 1900 med ca 400 personer och efter krigen 1939-45 med ca 900 personer.

Vid inkorporeringen av Valkom, Köpbacka, Varvet, Svenäs, samt delar av Räfsby mmår 1957 överfördes 1.896 invånare till Lovisa stad.

Åren 2003-04 hade byarna ca 350 invånare. Barn under 15 år utgjorde 38%, medan 60% var i åldern 15-64 år och 2% över 64 år. Fördelade enligt kön var 50,3% kvinnor och 49,7% män. Svenska var modersmålet för 61%, finska för 36% och något annat språk för 3%. Numera ger magistraten inte ut specificerade uppgifter per by.

I slutet av år 2009 hade byarna sammanlagt 342 invånare (Köpbacka med Varvet och Svenäs 278 personer och Räfsby 64).

2.5.2.2 Sommargäster, från sekelskiftet 1900 till 1950-talet; Nan Nyman

Nedanstående text har Marina Uusimäki, f Ekebom, skrivit ner i augusti 2009 efter sin mors **Margareta Ekeboms** (f. Lund 1917) diktamen. Hon berättar om sina minnen från familjens sommarliv i Varvet. Maria Nyström var Margareta Ekeboms mormor.

Det finns ett foto i Marina Ekeboms ägo från Maria Nyströms 70-årsdag 1924 där hela storfamiljen på 26 personer är samlad.

Familjen **Maria Nyström** (f. Gratschoff 1854-1937, medförfattare till bl.a. Lovisa stads historia) och **Karl Nyström** (1845-1917, rektor för dåtida elementarskolan i Lovisa) lät bygga sin sommarvillan "Sommarbo" i Varvet 1898. Eftersom det dåförtiden inte fanns varken landsväg eller järnväg kunde man nå Varvet endast sjövägen. När familjens sju barn (Gunnar, Einar, Evy,

Kerstin, Märta, Erik och Erna) småningom blev vuxna på 20-och 30-talet hyrde flera av dem in sig hos olika fastboende Varvsgrannar över sommaren.

Erna Nyström (gift med doktor Ragnar Appelberg i Kotka) bodde ett par somrar i småskolan i Köpbacka.

Märtha Nyström (gift med konsul Helmuth Paersch) hyrde in sig sommartid hos Johanssons (Lisbeth Pihlströms farfar) i Varvet. Senare blev Sandells hus (vid nuvarande Svenäsvägen 18 i Nan Nymans, f. Sandell och Raimo Nymans ägo) i Varvet deras sommarviste.

Einar Nordström (g .m. Hilma) bodde hos Berlins (Gunnel Laukas farfar). Senare bodde de i det ljusröda huset i Köpbacka.

Sommarbo övertogs 1920 av en av syskonen, nämligen **Kerstin Nyström** (g. Lund). På så sätt kunde syskonen med familjer fortfarande träffas på Sommarbo i Varvet, med stort umgänge.

Hos Berlins bodde senare under många år konsul **Ivar Söderström** med sin chaufför. Han brukade fiska med fru Maria Sandell (f. Karlsson, tid. Tidstrand). Hr Söderström lät bygga till en veranda på Berlins hus. Senare flyttade han till Antby.

Hos Lindroos (Mary Weckmans föräldrar) i Varvet hyrde familjen **Nordlund** (Ivar Nordlunds farfar) från Lovisa på 1930-talet.

Hos Timpers på Sixala (nu i Palméns ägo) bodde familjen **Heikel** (Brita och Lisa med föräldrar). Senare på 30-talet hyrde de hos Sandells.

På Sixalas södra udde byggde bankdirektör **Arthur och Elsa Ek** sin sommarvilla 1920 (?) (nuv. Hansson-Fagerlunds). Den ägdes senare på 1930-talet av bankdir. **Holger och Daggi Solin**. Efter dem tog Hans Hanssons föräldrar över villan, som sedan övergick i **Hans och Ann-Mari Hanssons** ägo.

På Rosqvistska udden i Svenäs fanns det flera sommargäster.

Man idkade ett ivrigt umgänge sommargäster och andra högre stående samhällsmedlemmar emellan. V. Born, Creutz, Gerda Grahn var ofta sedda gäster på bl.a. Sommarbo. Ända fram till mitten av 1950-talet hade man tjänstefolk som utförde köks- och andra hushållssysslor vilket underlättade ett omfattande sällskapsliv. Henning Pethmans föräldrar städade Sommarbovillan innan man anlände för säsongen. "Carola från Hovis kroken" bodde tidvis i villan inkvarterad i ett vindsrum. Vid fester anlätade man extra lokala krafter. Marinas mormor Kerstin Lund hade en personlig tjänarinna "Karin" som följde med sin husmor.

Det blev ett avbrott i sommarvillalivet sommaren 1944. Mellan 15.7 och 15.10 1944 var Sommarbo i militärens bruk och användes som inkvartering för officerare. Efter kriget 1945 inkvarterades en förflyttad karelsk familj Kähärä från Säkkijärvi i ett enda rum (Margareta Ekeboms) på villan. Köket användes gemensamt.

2.5.3 Räfsby brand den 18 juni 1921; Synnöve Bergholm

I början av 1900-talet var Räfsby en tätt bebyggd by. Bostadsbyggnader och uthus på tre gårdar förstördes i en omfattande brand som bröt ut på lördag förmiddag den 18 juni 1921. Orsaken till branden var en soteld som uppstod vid Husas då kvinnorna skulle baka. Barnen sov ännu i andra våningen, då folk på åkrarna såg sotelden och red till byn för att varna byborna. Frivilliga brandkåren från Lovisa ville inte först komma och släcka, för att man ville skydda staden, men vid 16-tiden kom ändå brandkåren och försökte släcka branden med vatten från Marbäckens, eftersom Skvallertorgsbrunnen, som annars brukade ha vatten, var tom. Skvallertorget kallades området vid korsningen av Mickosvägen och Barsasvägen, där det fanns en brunn med vinda, byborna tog vatten ifrån brunnen till sina kor.

Branden förstörde bostadshus, ladugårdar, bodar och andra uthus på gårdarna Husas, Drombars och Jordas. En stenkällare och en rad bodar längs Barsasvägen kunde räddas. Skonade från branden var gårdarna i utkanterna av byn s.s. sytningshuset, rian och en gul lada på Jordas gård och alla byggnader på Mickos gård liksom Sveaborg.

En gränd mellan nuvarande Bondevägen och Svartkälsvägen kallades Drivantåget. Namnet kommer från att man från Mickos gård drev sina kor till åkrarna på västra sidan om Svartkälsvägen. Nya Valkomvägen var inte byggd då. Området mellan Drivantåget och korsningen Mickosvägen – dåvarande Bästövägen samt byggnationen sydväst om Svartkälsvägen kallas Sveaborg. Bästövägen ledde från Mickosvägen bakom ett antal små stugor mot Köpbacka fram till Bästö-Venla. Bästö-Venla hade ett litet hus med uthus, granne till Sven och Ilmi Nybergs sommarställe. På 1980-talet brände brandkåren upp den lilla stugan som förfallit i syfte att utbilda sina rökdykare. Vid tiden för Räfsby brand gick Bondevägen mot Köpbacka vid Bästö-Venlas.

Tack vare att det var sommar var kor, grisar och höns utomhus och kunde räddas. Alla Drombars tävlingshästar, (med stamtavlor) vilka stod inomhus, dog. Eftersom branden började på förmiddagen klarade sig dock byborna helskinnade.

Förstört i branden:

Husas: gästvillan, hus med storkök och kammare, magister Biaudets hus, Hos-Kalles hus och uthuslänga

Barsas: drängstuga och bagarstuga, möjligtvis en stallbyggnad

Drombars: två bostadshus, loftbodas, uthuslänga, ladugården.

Jordas: karaktärshuset, ladugården

2.5.4 Samfärdsel

2.5.4.1 Järnvägen 1900; Erkki Lönnqvist

Järnvägen mellan Lahtis och Lovisa planerades redan i slutet av 1800-talet och den är inritad på en karta från 1874. Den blev färdigbyggd 1900 som smalspårig och hade en viktig uppgift för virkesexporten från hamnen i Valkom. Importvaror som bl.a. glassand transporterades till Lahtis glasbruk. Tidigare hade också persontrafiken betydelse, liksom transport av varor såsom jordbruksmaskiner och annat för byarna norr om Lovisa. Hamnen var likaså viktig för Nordström koncernen från 1920-talet framåt.

Järnvägen blev ombyggd och bredspårig år 1960. I dag har hamnen i Valkom mest specialiserat sig på virkesexport, och järnvägen har fortfarande en stor betydelse, fast en stor mängd transporter kommer till, och lämnar hamnen på gummihjul i dag.

2.5.4.2 Landsvägen 1904

Bebyggelsen i Valkom hade till en början endast sjö- och järnvägsförbindelse med sin centralort Lovisa stad. År 1904 beslöt Pernå kommunalstämma bevilja bidrag till anläggande av en körväg, Gamla Valkomvägen. Från Köpbacka by till Valkom under förutsättning att också Lovisa stad och vid lastageplatsen verkande firmor skulle delta. De sistnämnda var svårövertalade. Bygget kom dock igång, men ännu under krigsåren krävdes istandsättningsarbeten. Den nuvarande "Nya Valkomvägen" till hamnen byggdes i början av 1970-talet över åkrarna.

2.5.5 Bondgårdar; Synnöve Bergholm [jfr punkterna 2.2.2 och 2.3]

2.5.5.1 Köpbacka

I Köpbacka finns som tidigare nämnts tre hemman; Hartikas, Skeppars och Ers.

Hartikas bostadshus och villa (Reg. nr 3:137), vilka uppfördes under 1800-1900-talet, ägdes fr.o.m. 1900 av Anders Gustav Lagerholm. Därefter ägdes gården av Valter och Aina Lagerholm. Då Valter Lagerholm blev gammal arrenderades jorden ut och ladugården tömdes på djur. Harry Stenberg, P-E Dufvelin och Börje Törnqvist har turvis arrenderat stället som numera ägs av Doris Lagerholm-Mankonen. Odlingsmarken är utarrenderad till Rune Eriksson. Huvudbyggnaden står obebodd.

Skeppars delades vid sekelskiftet 1900 mellan släkterna Wasenius' och Lindroos' barn i olika parceller. Sista husvärdar på Skeppars var Fina med make. Släkten Lindroos' del: Julius (Svidis hemman), Petter, Hjalmar, Fanny, Irene och Frans. Även Nybergs gård bröts ut ur Skeppars 1907 (Karl Fredrik Nyberg). Nybergska stället delades mellan syskonen Frans, Sven, Sem, Elsa och Ragnhild Nyberg. Bostadshuset vid gamla **Skeppars**, numera Fiskeriets bostadstomt (1:90), uppfördes troligtvis i början av 1900-talet.

Ers. Lovisa stad köpte ½ Ers hemman 1898 för Valkom lastageplats. Ers delades i Frondéns **Ersta(backen)** (2:92) utbrutet ur Skeppars, och **Ers**, vardera 9 ha odlad mark samt skog. Vid nyskiftet flyttade den Frondénska delen av Ers ut och Frondén kom till Drombars (Trumpetars) i Räfsby. Frondén sålde sin morbrors ställe Ersta(backen) till Lovisa stad och Johan Frondén fortsatte som arrendator. Kullberg köpte jorden av staden.

2.5.5.2 Räfsby

I Räfsby fanns på 1900-talet bondgårdarna **Jordas**, **Barsas**, **Mickos**, **Trumpetars**, **Husas** och **Björklunds**. På 1870-talet brukades **Jordas**, halva **Barsas** och **Mickos** av landbönder, medan ägarna arbetade som lotsar m m, men därefter kom hemmanen i bondeägo. En fjärdedel av **Baijars** var underlagt ½ **Barsas** (Stenbergs del). Vid slutet av 1800-talet sammanslogs ¾ **Baijars** med ½ **Husas** och övertogs av släkten Lagerholm.

Jordas odlades av familjen Gunnar Olander och ägdes efter honom av sonen Kurt Olander gift med Astrid. De sålde jordarna till Mickos (Kullberg) och flyttade till Sverige 1970.

Barsas (3:63). Vid sekelskiftet ägdes ena hälften av släkten Stenberg och andra hälften av släkten Barsas. Ägare var Ivar Barsas, därefter sonen Henning och hans hustru Herdis, senare av deras son Ingmar och fru Carita. Ingmar sålde en del av jordarna till Håkan Karlsson och en del till Lovisa stad under 1970- och 1980-talet och familjen flyttade bort från gården.

Husas, flyttade ut från bycentrum i samband med storskiftet. Det ursprungliga Husas marker odlades av Ernst och Håkan Lagerholms föräldrar. De unga ägarna, bröderna Håkan och Ernst, var omyndiga och lägenheten var dåligt uppbyggd efter branden. Bröderna Håkan och Ernst byggde det nuvarande karaktärshuset och marken har odlats av ägarfamiljen Håkan Lagerholm till år 2004. Idag är odlingsmarkerna utarrenderade till Sten Ståhls.

Mickos (13-1303-2). Huvudbyggnaden (skyddad) på Mickos gård uppfördes på 1880-talet och räddades undan branden 1921. Gården ägdes vid slutet av 1800-talet av släkten Nybom; Reinhold Nybom och senare av sonen Ragnar Nybom och hans hustru Marta. Gården övergick i Hans Kullbergs ägo vid makarnas frånfälle. En industri, Oy Fibera Ab, startade på Mickos 1961-62 med tillverkning av glasfiberförstärkt polyester i hemmanets tillbyggda f d ladugård. År 1974 såldes ägorna till Pappersförbundet, och jorden arrenderas och brukas av Sten Ståhls.

Trumpetars (Drombars) (13-130-2), bytte ägare vid tiden för nyskiftet och byggdes upp efter branden 1921. Trumpetars ägdes sedan slutet av 1800-talet av släkten Lindroos, därefter Frondén. Ägaren Oskar Lindroos for till Skavarböle på Vessö, då Trumpetars gick i konkurs. Lovisa stad köpte Trumpetars på exekutiv auktion för att arrendera ut det. Arrendatorer blev Felix och Artur Frondén som flyttat från Ersta i Köpbacka. Helge Frondén köpte Trumpetars av staden 1957-58. Idag ägs odlingsmarkerna av Lars-Johan Frondén. Karaktärsbyggnaden bebos av Helge och Margit Frondén.

Björklunds bildades i samband med skiftet (enligt snabbkolonisations- eller jordanskaffningslagen?). Ersta flyttades ut hit och ägare till stället blev Viktor Björklund, senare sonen Valter och hans fru Edit. På Björklunds bedrivs köttjursuppfödning. Under slutet av 1900-talet upphörde det traditionella gårdsbruket, med mjölkproduktion, och på 2000-talet idkas jordbruk i form av stordrift i båda byarna.

2.5.6 Fiske; Erkki Lönnqvist

I Varvet bodde från slutet på 1920-talet Fredrik Sandvik, bördig från Hudö. Han fiskade i ett fiskelag bestående av flera fiskare som fiskade strömming med storryssa i Lovisaviken. Framlidna Fredrik var verksam som fiskare in på 1960-talet. Han arbetade också i slutet av 50-talet och början av 60-talet på Finska Fiskeris fabrik som rökmästare. Där röktes vassbuk som sedan blev de kända Suomi sardinerna, inlagda i tomat och olivolja. I Svenäs verkade fiskaren Albin Holmström som flyttat till fastlandet 1929.

Yrkesfiskare i byarna idag är inte många. I Svenäs hjälper pensionerade Håkan Holmström sin son Per att tråla strömming, som för det mesta går till mink och rävmat vid pälsnäringarna i Österbotten.

Jan Meriheinä bosatt i Svenäs fiskar med nät.

Det odlas forell och man fiskar lax med laxfällor längre ut i skärgården.

Sälarna ställer till med bekymmer för yrkesfiskarna i dag. De äter fisk i nät och laxfällor.

2.5.7 Varvsverksamhet

I byarna Köpbacka, Räfsby, Varvet har sedan länge byggts fartyg, och båtar. Lovisa stads historia beskriver fartygsbyggnad redan på 1750-talet, i Varvet och på Siksala holmen.

I Köpbacka och Varvet bedrivs fortfarande småskalig varvsverksamhet i form av vinterförvaring, service och reparation av båtar. I Varvet på Tuomo Lempinens marina vinterförvaras ca 80 båtar. I Patuna har Henrik Kullberg cirka 150 båtar i vinterförvar i stora hallar av vilka en del är uppvärmda.

2.5.8 Båtbyggnad; Erkki Lönnqvist

Båtbyggandet har livnärt många bybor. Rationellt båtbygge startade då Alfred Grankvist byggde varvsbyggnaden på Långholmens strand i Räfsby i början av 1920-talet.

Båtbyggeriet har ägts av flera personer sedan Grankvist slutade: Sulo Lönnqvist från 1934 till -46 då Finska Fiskeri köpte varvet. Under Finska Fiskeris tid producerades ett stort antal båtar ända till slutet av 1960. Den största produktionen av båtar, kom igång 1958, då det exporterades 250 st. 22 fots båtar till USA. Under den här tiden arbetade ca. 40 personer på varvet. Det var båtbyggare och andra som kom från byarna i närheten.

Exporten av båtar upphörde 1961. Efter det byggde man serier av Göteborgsekor, Lightningar, och Folkbåtar.

Bröderna Lars och Bror-Erik Lindkvist övertog verksamheten i början på 1970. Det byggdes då några fiskebåtar för laxfiske, och några för nöjesbruk. Den 45:te Folkbåten byggdes av dem 1975.

Verksamheten vid varvet övergick i slutet av 1970-talet till Hans Kullberg som fyllde ut området. Man inriktade sig sedan på vinterförvaring och service av båtar.

Den gamla varvsbyggnaden var från 1990 uthyrd åt Martin Rosenstedt som i 13 år reparerade och byggde flera nya båtar.

I dag är hela båtvarvsområdet i Patuna i Kullbergs ägo, och nya förvaringshallar för båtar har byggts.

I de byar som byaplanen gäller, har flera mindre båtbyggerier verkat. De äldsta var Sulo Lönnqvist i Köpbacka, och som tidvis hade två byggerier, ett i Köpbacka och det andra i Patuna. Ossi Johansson byggde båtar redan på 1930-talet på Långholmen. Hans son Åke fortsatte och byggde långa serier mahogny båtar ca. 5 m långa till Telva i Helsingfors.

David Sihvola hade ett litet båtbyggeri intill vägen till Patuna, och byggde också båtar till Telva. Paul Rönqvist byggde båtar i egen regi i hyrda utrymmen på olika håll i byarna.

Flera båtbyggare som var anställda vid Finska Fiskeris båtvarv, byggde också hemma några båtar, för rodd, eller mindre av fiskarmodell. Det var Erik och Karl Ek i Köpbacka, Fritjof Granmark i "bakbyn" i Köpbacka.

Bröderna Hasse och Kurre Nordström jobbade på Finska Fiskeris båtvarv under "Amerikabåtstiden" fram till 1970-talet.

2.5.9 Företagsverksamhet

I den första byaplanen har byarnas företag och företagare förtecknats rätt så ingående. Därför tas här bara några omnämningen och förändringar upp.

F:ma Anninas rid- och körstall har utsetts till årets företagare år 2009 i Lovisa.

Lastbilsföraren Karl-Erik Lindroos avled på hösten år 2009.

I Köpbacka fungerar numera byarnas enda egentliga fabrik, Corenso United Oy Ltd hylsfabrik, sedan 1992 (i ursprungliga Finska Fiskeris, 1930-1967, fastighet).

2.5.10 Kulturliv

2.5.10.1 Söndagsskola; Ritva Blomqvist

Den första söndagsskolan startade 1947 eller 1948, men uppgifter tyder på att den var i full gång 1948 och 1949. Söndagsskolan torde ha startat hemma i första söndagsskolläraren Sigrid Lindbergs hem, för att senare hålla till på småskolan.

Sigrid Lindberg, populärt kallad Tant Sissi eller också "Sagotanten" var född 18/6 1891 i New York där hennes föräldrar Klara och Alfred Granqvist då bodde. Hon flyttade till Finland och bodde först i Helsingfors där hon gifte sig och fick två söner.

Hennes syster Tekla fanns kvar i USA och de amerikapaketen hon sände fick barnen i byn glädje av, för de innehöll mycket smått och gott. Redan under 1940 talets slut bodde Sissi i Köpbacka med sina föräldrar. Pappan var båtbyggare och snickare, han har bl.a. snickrat lekstugemöbler och allehanda leksaker till barn i byn, leksakerna finns fortfarande bevarade i några hem i byn. Som ung flicka bodde Sissi i Helsingfors men hon kom sedermera till Köpbacka igen, och var aktiv i byn. Hon har bl.a. läst sagor i handelslagsträdgården och folkskolan. Barnen var i olika åldrar små barn som 4-5 åringar fick vara med.

I söndagsskolan fick man lyssna på bibliska berättelser sjunga enkla sånger och man fick en bild med sig hem. Många har kvar bilder sedan den tiden. Det var ofta enkla bilder med religiöst motiv.

Tant Sissi dog 1975 efter en längre tids sjukdom.

Söndagsskolan fortsatte sedan Tant Sissi slutat och det finns många som har lett verksamheten, ofta kvinnor eller unga flickor från våra byar. Ledare har bl.a. varit Gunhild Ek, Alice Frisk, Hagar Barsas, Herdis Barsas, Hjördis Holmström (från Lovisa) Janita Björklund, Carita Skogberg och troligen den senaste Therese Meriheinä, i slutet av 1970-talet.

2.5.10.2 Dagklubb mm

I byn fanns också en "Dagklubb" för lite äldre barn. Den drevs av Berit Lindfors troligen 1972-1977.

I småskolan fanns ett bibliotek. Det namn som nämnts som hade hand om biblioteket i starten är Ruth Andersson, biblioteket startade troligen redan i början av 50-talet och var i bruk in på 1970-talet.

Matbispisning för byns barn anordnades 1945 – 1946, direkt efter krigsslutet. Den finansierades av en ideell förening. Fru Lindfors, från Varvet kokade gröt för barn under skolåldern, och många barn besökte bispisningen i Småskolan.

(Det finns en bild av en stor grupp, fotograferad på nuvarande byaföreningens trappa.)

En läsecirkelgrupp "Virvelvinden" träffades på 1960-70-talet i småskolan för att läsa och diskutera den bok man valt, gruppen bestod av medelålders husmödrar från byarna. Åren 1951-53 fanns i Köpbacka skola en "jumpagrupp" för flickor som leddes av Mellanskolans gymnastiklärare Ruth Sandvik från Lovisa. Gruppen uppträdde med gymnastik och enkla danser bl.a. på fester och i idrottssammanhang i Lovisa. En wolleybollgrupp hörde till jumpaflickorna. Vid några tillfällen tävlade flickorna mot andra lag i trakten.

En jumpagrupp för medelålders damer fanns. Den hette Glada Gymnaster (GG) och hade sina jumpakvällar i småskolan från 1960-talet till 1980-talets början.

Vätkurser och Marthornas aktiviteter, halmkurser, läderkurser matlagning mm var ofta förlagda till Småskolan.

3. Omgivning och miljö

3.1 Beskrivning av omgivningen, vår största styrkefaktor; Arja Leppänen

Omgivningen är idylliskt landsbygdslandskap med omväxlande, skogar, brukade åkrar och frodiga naturrängar. Nya Valkomvägen, som leder till hamnen, är landtrafikens huvudled.

Dessutom går järnvägen genom byarna längs stranden till hamnen. På våra byars område finns förutom den gamla Valkomvägen, byvägar, genvägar och stigar som förgrenar sig från den. En av bybornas drömmar är att få en led för lätt trafik genom byarna från Lovisa till Valkom. Frågan har diskuterats på ett möte 15.5.2005 med bl.a. stadsarkitekt Maaria Mäntysaari. Förslag finns om att bygga den intill nya Valkomvägen, som en fortsättning från Fredsby-Antby, söderut.

Viktigt element i vår miljö är också havet och dess holmar. Kråkholmen är ett utfärdsområde Siksala och de små grannöarna används mest av fritidsboende. Havet är gemensamt för alla. Det är lätt att ta sig ut och fiska på Lovisa stads vattenområden. Behövligen lov kan enkelt köpas från stadens drätselkontor eller på posten. Det är också möjligt att ta sig ut till havet från utkanterna av Råfsby, vid vars område också ett för lovisaborna populärt och naturskönt vandrings-, skid- och cykelmål Korsvik, befinner sig. Även på andra sidan av Lovisaviken finns områden som hör till Köpbacka och Råfsby och som är lätta att nå för sjöfarande.

För den som trivs ute i naturen finns det bra terräng för bär- och svampplockning. Skogsstigar och konditionsstigar för dem som vill motionera finns också. På Gråbergs konditionsstigar kan man jogga eller skida beroende på årstiden. På de ytbelagda vägarna kan man idka stavgång eller åka rullskridskor. Dessutom finns det skogar och åkrar där man kan åka motorkälke vintertid. Valkom sportplan och konditionsstigar finns i närheten. Det finns plats för var och en att röra på sig och dessutom omväxlande landskapsvyer. Byborna sköter om trivseln i sina byar bl.a. med städtalkon längs vägrenarna och med blomplanteringar så att alla skall ha möjlighet att njuta av och röra sig i våra vackra byar. Användningen av pulkabacken på åsen har fortsatt som förut. Förverkligandet av en grillplats skulle kräva iakttagande av brandsäkerheten och övervakningen av den torde vara byaföreningen övermäktig.

Banförvaltningen har gett lov att avlägsna trädplantor på området vilket också utförts varje år. Speciellt under den mörka tiden på hösten och vintern är gatubelysningen en viktig säkerhetsfaktor och man har föreslagit små förbättringar.

Tack vare fågeltornet vid Lillngarna som blev färdigt i maj 2005, finns det goda möjligheter för närmare observation av naturen och fåglarna. Från tornet som byggdes av Östra Nylands fågel- och naturskyddsförening r.f. kan man observera gästande fåglar som besöker ängarna regelbundet. Förutom gästande fåglar ser man också lokalt häckande fåglar. Sällsynta gäster som t.ex. rödspov, citronärta och dammsnäppa förekommer också. På hösten samlas gäss och tranor på ängarna för att göra sig klara för flyttning till södern. Även i den frodiga strandvassen vid Marbäcken häckar många fåglar.

Blåmossaberget är en plats för traditionellt Första maj-firande. Den officiella festplatsen finns i Valkom vid randen av vårt område.

Landsbygds- och havslandskapet kompletteras av bylandskapet och framför allt av egnahemshusbebyggelsen, som bland annat i Varvet och Svenäs drar uppmärksamhet till sig med sina villadetaljer. Det finns några över hundra år gamla byggnader och de vackra egnahemshusen med sina tomter och trädgårdar förstärker idyllen. Det finns inga våningshus och det är det som gör omgivningen ”byaaktig” då den är som bäst. Bevarandet av bondgårdarnas gamla ladugårdsbyggnader som historiska minnesmärken är någonting som byborna borde omhulda de är förskönande i vår omgivning.

Bland allt det sköna har vi en olägenhet, hamnen och det så kallade frilagerområdet, som är ett av de fulaste områden i vår omgivning. Kan vi göra något åt det ?

Själva hamnens utvidgning och dess verksamhet samt de olägenheter och hotbilder som den förorsakar har behandlats på annan plats (3.5).

3.2 Marbäckens rening; Arja Leppänen

Marbäcken med utlopp i Långholmsviken, utgör det naturliga regn- och smältvattenavloppet från Sarvlax, Räfsby och Antby åkrar. Sedan avloppsbacken från Köpbacka by, med utlopp vid Patuna, avstängdes under 1970 och 1980- talet p.g.a. utfyllning, kom även Köpbacka vattnet att ledas längs två diken norrut till Marbäcken. Uppenbarligen började Marbäckens utlopp i den grunda Långholmsviken överbelasta vattnet med tillslamning av bäckmynning och vik som följd. Redan i början av 1990-talet var den inre Långholmsviken nästan totalt igenvuxen, då en mindre muddring utfördes.

Idag ca tio år efter muddringen kan man konstatera att ett nytt lager slam på upp till 50 cm lagt sig på vikens botten. Såväl botten- som strandväxtlighet har tagit ny fart. Vattnet, som tidigare efter islossningen har varit klart, förblir numera grumligt och brunt. En tydlig gränslinje mellan vattnet i Långholmsviken och havsvattnet syns ofta ute vid södra ändan av Sägudden. Invånarna i byn har diskuterat problemet med Lovisa stads representanter.

Fosforfällan skall göra våra kuster renare

Staden har tyvärr inte ännu gjort något åt Marbäcken. Miljögruppen har vid sidan om diskussionen om ett alternativ med en sedimenteringsbassäng tagit upp frågan om en ny filtreringsmetod som ännu befinner sig på försöksstadiet. Det är fråga om en metod utvecklad av Nordkalk (Filtra P) för att avlägsna fosfor ur vattnet som rinner ut från åkrarna. Förutom vattnet som kommer från åkrarna belastas Marbäcken av saltning av vägarna som görs på vintern. Spåren av detta syns vid väggenarna vid gamla Valkomvägen.

Hur skulle man kunna komma med i det ovan beskrivna försöksprojektet? Har Lovisa stad någon som helst vilja att förbättra förhållandena? Tills vidare har man bara uppmanat oss att vara aktiva.

Lösning till förbättringar på området är dock en kommunal fråga som kräver budgetanslag. De mätningar av kvaliteten på vattnet i Marbäcken som staden utlovat miljögruppen borde utföras omedelbart så att vattnets verkliga kvalitet klarläggs. På basen av resultaten kunde man söka lösningsalternativ i samarbete med Nylands Miljöcentral och Lovisa stad.

Som ett gott exempel för oss är räddningsprojektet för Valkomträsk som Valkom byaförening fick till stånd.

Frodigheten längs stränderna är ett verkligt problem. Bryggorna finns redan nu uppe på land, med båt kommer man inte till dem förutom vid högvatten.

3.3 Lillängarnas bevarande

Lillängarna ligger mellan gamla Valkomvägen och järnvägen. Marbäcken delar ängarna på ett naturligt sätt i två delar, syd och nord. Norra delen av ängarna har för tillfället ingen större funktion. Genom att bygga en segmenteringsdamm på området kan man förbättra vattenkvaliteten i Marbäcken. Detta skulle också gynna sjöfåglarna på området. Södra delen är ett värdefullt våtområde för fåglar och år 2005 byggde man ett fågeltorn på området. Ängarna används som betesmark för hästar och det är fortsättningsvis önskvärt för att de begräsar växtlighetens frodighet.

3.4 Vattnet i Lovisaviken; Nan Nyman

Havsvattnet mår dåligt och vassen breder ut sig

Vattenkvaliteten i Lovisaviken har i likhet med Finska vikens andra grunda vikvatten under de senaste decennierna avsevärt försämrats. Under 1950-talet kunde man om somrarna simma i relativt rent vatten också i det smala Varvssundet och många var de fritidsfiskare som fick en god fångst av vitfisk i sina nät. Nu är vattnet, speciellt sommartid, grumligt och bemängt med alger, botten är täckt med en tjock smet som fastnar både i nät och plaskande fötter. Giftiga blågröna alger förekommer då vattnet är som allra varmast i juli och augusti. Ett sådant vatten lockar sällan till upppfriskande dopp. De från början grunda stränderna på Varvssundets västra sida och de smala och grunda sunden mellan Sixala och angränsande holmar håller på att växa igen p.g.a. all vass som breder ut sig mer och mer. Landhöjningen under det senaste halvsekllet på 5-10 cm har flyttat strandlinjen märkbart utåt speciellt på de västra stränderna. Orsaken till sämre vattenkvalitet och allt snabbare vasstillväxt i Lovisaviken är givetvis eutrofieringen eller övergödningen, ett ständigt diffust och alltför stort tillskott av näringsämnen främst härstammande från jordbruket men också från samhällen som inte har eller har haft ordentlig rening av avfallsvattnet. Problemet är gemensamt för hela stora Östersjön med angränsande smala vikar. Belastningen har pågått och accelererat under hela efterkrigstiden. Botemedlet på sikt är givetvis bättre rening av avfallsvattnet och mindre gödsling. På kort sikt kunde man få bukt med vassen genom att meja ner den upprepade gånger och framför allt se till att biomassan deponeras eller komposteras på land och inte dumpas tillbaka i havet. Det finns kommersiella företagare som är specialiserade på vassklippning. Det finns möjlighet att få stöd av EU-medel för ett dylikt projekt.

Kunde Köpbacka byaförening göra gemensam sak med Lovisa stads miljösekreterare och ta initiativ till vassröjningsprojekt?

3.5 Hamnen, menlig inverkan; Nan Nyman

Hamnen och järnvägen inverkar menligt på boendekvaliteten i Svenäs och Varvet.

Valkom hamn har både utvidgats och farleden fördjupats åtskilliga gånger. De många muddringarna har tidvis gjort vattnet grumligt runt hamnområdet.

I början av 1960-talet invigdes den nydragna bredspåriga järnvägen från Lahtis till Lovisa och Valkom hamn. På sträckan Patuna –Varvet gjordes den mest omfattande nydragningen på Lovisaområdet. Spåret drogs rakare över vattnet efter Patuna, sprängde sig djupt genom urberget i Varvet, klöv mitt igenom Johanssons gårdsplan och Mickelssons potatisland. Alla villaägare blev tvungna att mot ersättning avstå från vitala delar av sina tomter till järnvägen. För ca 25 år sedan blev Valkom en kolhamn. Eftersom kolhanteringen kräver stora lagringsområden togs hamnens utvidgningspotential norrut i bruk och alla tomter förutom de tre sista norrut vid vägen mot Svenäs exproprierades. Kolet hämtas in sjövägen, ofta i pråmar, lagras ute i stora långsträckta högar under bar himmel och forslas sedan på hjul eller räls norrut. Ur de kvarboende Svenäsbornas synvinkel har den öppna kolhanteringen och -lagringen visat sig vara problematisk. Den vanligast förekommande sydöstliga vinden för ohjälpligen stora mängder koldamm med sig mot bosättningen och når också Varvet dock inte i lika hög grad. I hamnen hanteras och lagras på samma nordliga område, också trästolpar impregnerade med kreosot som avger en obehagligt stark tjärdoftande lukt som känns på flera hundratals meters avstånd.

Att Lovisa hamn inte är en så viktig kund för VR fick Varvs- och Svenäsborna för ett par år sedan ytterligare ett exempel på. Växlingsloket som man använt i hamnen för att flytta över järnvägsvagnar till olika spår, flyttades till Sköldvik och har inte ersatts. Istället använder man nu de två stora dieselloken (som normalt drar hela vagnkolonnen) som växlingslok och växlingen av järnvägsvagnarna sköts så att de stora stänkande illaluktande loken upprepade gånger om dagen drar fram och tillbaka på spåret ända fram till Varvet.

Många gånger har man i Lovisa diskuterat och visionerat hur Valkom hamn kunde utvecklas och bli till en inkomstbringande faktor i stadens näringsliv. De senaste trettio åren har dock visat att Lovisa hamn tyvärr inte egentligen har förmått konkurrera med de verkligt stora hamnarna i Kotka och Helsingfors, utan fått nöja sig med det utrymmeskrävande, smutsiga och dammiga som blivit över från de stora pojkarnas bord: kol, vete, glassand, järnskröt.

Har Valkom hamn en verklig framtid? Om den lades ned, vad kunde det innebära?

Är järnvägen alls i effektivt bruk? Kunde spåret dras annorlunda i enlighet med visionerad Heli-sträckning norr om Lovisa?

3.6 Varvets verksamhet; Nan Nyman

Problematisk marina i Varvet

Ända sedan 1700-talet har man bedrivit skeppsbyggnad och slipverksamhet på Varvsudden och på närliggande Sixala. Det finns alltså en lång tradition att hantera båtar i sundet. Men ännu på 1950-talet var verksamheten beskedlig och hindrade t.ex. inte att Folkhälsan på somrarna höll simskola på den grunda sidan av udden mot norr. Alla vi som var barn på den tiden minns barndomens gömmelekar bland "Slippens" kvarglömda pråmar. De modigaste av oss vågade ibland bege oss in i det jättehöga och i mångens tycke strykfulla nothuset med tackel och tåg hängande på de ofantligt höga väggarna. I.o.m. att området på 1960-talet togs över av företagaren Böge Larsen har verksamheten utvidgats och professionaliserats. Nu med den nuvarande företagaren Tuomo Lempinen Ky s etablering har de negativa verkningarna blivit påtagliga. Särskilt den senaste utvidgningen av marinan år 2003 har förändrat både strandlinje och marin miljö. Ett 250 m² stort område över den gamla järnvägsvallen togs ytterligare i marinans bruk. Företaget fick lov att fylla ut Varvssundets södra del med sten- och sandmassor vilka tjänar som underlag för en del av de många båtar som tas upp till vinterförvar. Som mest ligger där ett 80-tal båtar upptagna. Hela byn lider av störande vinande och skrammel från höga segelbåtsmaster. Eftersom staden inte ställer några krav på privata vinterförvaringsplatser när båtarna senast ska vara i sjön på våren eller tas upp på hösten kan samma segelbåtar ligga uppe i årtal med störande buller som följd, dag och natt, året om. Varvssundet används som provkörningsbana för motorbåtar. Hela udden är avstängd och enbart i företagarens bruk. Är en känslig strandmiljö den rätta etableringen för en utrymmeskrävande och bullrande marina? Vilka åtgärder kan byaföreningen vidta för att minska det störande bullret? Kan vi ta initiativ till att få marinan flyttad till ett mindre känsligt ställe typ industriområdet i Lovisa?

3.7 Blomplanteringar och andra landskaps- och förbättringsprojekt

Från år 2005 har man varje sommar med talkokrafter planterat blommor i byarna på olika platser. Old Boys- gruppen tillverkade blomlådorna staden donerade myllan och huvuddelen av blommorna. Alla blomlådor fick sina skötare för sommaren. Blommor köptes med byaföreningens pengar eller donerades från bybornas egna planteringar. Förhoppningsvis får föreningen också i fortsättningen blommor från staden och man håller därför kontakt med stadens trädgård för att försäkra sig om att blommor finns. Blomlådorna ger färg åt våra byar! Uppsamlingen av sorterat avfall i Köpbacka fungerar bra.

4. Infrastrukturen

4.1 Trafikleder för lätt trafik

En trafikled för lätt trafik från Valkom till stadens centrum saknas. Man kan tänka sig olika alternativ. 1) Längs med nya Valkomvägen, 2) längs järnvägen (då skulle bara avsnittet Svenäs-Patuna saknas) 3) längs Gamla Valkomvägen, 4) som fortsättning på Runar Schildtsvägen söderut 5) som en fortsättning på Danmarksvägen söderut.

4.2 Parkering invid fågeltornet

Parkeringen invid fågeltornet utgör en riskfaktor. Man borde markera/bygga åtminstone några parkeringsplatser, t.ex. i trekanten vid busshållplatsen.

4.3 Förbättring av gatubelysningen, avledandet av flödvatten och vägarnas skick

Byaföreningens önskemål är att den av staden utlovade förbättringen av belysning vid transformatorn på Svenäsvägen förverkligas. Dessutom efterfrågas bättre belysning också vid pulkabacken, vilket skulle förbättra säkerheten och möjliggöra att backen kunde användas också kvällstid.

Vid Svenäsvägen förorsakar smält- och annat flödvatten problem då det rinner över vägen och in på gårdarna. Tillsvidare har kontakter med staden inte lett till resultat.

Överlag borde byvägarna skötas bättre från stadens sida.

4.4 Det optiska fibernätet

Det optiska fibernätet byggs som bäst ut i byarna. Nätet medför möjligheter till snabba förbindelser nu och i framtiden. Såväl telefon, bredband som kabel-TV, och andra framtida förbindelser som kräver stor överföringshastighet är beroende av fibernätet, det trådlösa nätets kapacitet räcker helt enkelt inte till.

5. Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan konstateras att redan den första byaplanen har haft positiv inverkan för byarna. Inflyttningen till området har ökat och efterfrågan att få köpa tomter överträffar utbudet mångfalt. Aktiviteten bland byborna har ökat och ryktet om trivseln i våra byar sprids allt längre och längre. Den historiska översikten i denna uppdaterade byaplan kommer säkert att ytterligare stärka bygemenskapen. Emottagandet av titeln Årets By 2009 sätter kronan på verket.

6. SWOT-analysen

SWOT- analysen har uppdaterats 2009. Under byaplaneringsprocessen har vissa punkter förverkligats medan vissa andra har förändrats. Analysen är senast uppdaterad på byaplaneringsmötet 20.09.2009

Uppdaterad SWOT-analys för området Köpbacka, Råfsby, Svenäs, Varvet och Långholmen			
Styrka	Svaghet	Möjligheter	Hot
nyinflyttande ökar (familjer har flyttat in)	ojämn åldersstruktur befolkningen blir äldre		
sommargäster, fungerande flerspråkighet	allt färre aktiva i byaföreningen		
aktiv byaförening, föreningsverksamhet finns god byagemenskap i föreningarna (vi-andan finns kvar) god talkoanda bland de aktiva	fd småskolans framtid som samlingslokal är osäker	fd småskolan används över 150 gånger per år	hyran för fd småskolan är hög?
byaföreningen är intresserad av att köpa småskolan	kopparnätet monterats ned	fibernät ger möjlighet till utvidgade kurser och annan verksamhet	försämrad service för sommargäster
fibernät installerades hösten 2009	brist på service: ingen butik, skola eller postkontor	lekpark	
hemsida för byaföreningen	dälig vägunderhållning diken saknas	ridstall	
posten utdelas tidigare	gång- och cykelled saknas vid Nya Valkomvägen		
sopsortering	tung trafik på Gamla Valkomvägen		viltolyckor
sandade och belysta vägar	rutten för den tunga trafiken till Corenso		Marbäckens utloppsvatten slammar till Långholms- och Patuna vattenområde
bra vandringsleder och skidspår	Kråkholmen som utfärdsmål, brygga saknas igenbe vuxna stränder i Lovisaviken		
nära till naturen och havet, lugnt område	järnvägsspåret försvårar framfart till stranden, tåget, speciellt vagnväxlingen, stör stadsplan saknas för Varvet och Svenäs	byaplan som uppdateras	nedsmutning p.g.a. Valkom hamns verksamhet, luktolägenheter
simplats		ridstall med detaljplan	
bystruktur med stora tomter har bibehållits relativt begränsat område		samarbete med Valkom byaförening och andra föreningar	
tack vare sammanslagningen återförenas delar av gamla Råfsby med övriga byar		historik, byarnas historik	
samarbete med Lovisa stad:		Valkom byaförening i fd	
Handelslagsträdgården renoverad nydragen infart till Köpbackavägen		kvartersskolan	
F.d. Valkom kvarterskola används av Valkom byaförening			nytt kärnkraftverk kanske byggs befintliga kärnkraftverk arbetsplatserna minskar
"alla känner alla"		gårdskarlar	
		"mycket har blivit bättre än vi haft det tidigare"	

Bild - Kuva 1

Diplom Åretys By 2009, erhaltet 2010 Kunniakirja Vuoden Kylä 2009, saatu 2010

Bild - Kuva 2

Blomlåda 2009

Kukkalaatikko 2009

Bild - Kuva 3

Handelslagsträdgården, observera bord och bänkar 2009
Kauppapuutarha, huomaa pöytä ja penkit 2009

Bild - Kuva 4

Den nya korsningen från Köpbackavägen till Gamla Valkomvägen 2009
Uusi risteys Köpbackantieltä Vanhalle Valkontielle 2009n

Bild - Kuva 5

Återvinningsstationen, 2009

Hyötyjäteasema, 2009

Bild - Kuva 6

PELDANS BUTIKSPERSONAL 1960
LEILA, NINNI, MAIRE & ELLA PELDAN

Peldans butikspersonal 1960

Peldanin kaupan henkilökuntaa 1960

Bild - Kuva 7

Pulkabacken 2010

Bild - Kuva 8

Marbäcken 2009

Bild - Kuva 9

Byaföreningens styrelse; 5.4.2010
Herbert Barsas, Christel Lönnqvist, Per-Johan Engström, Hannu Vuojärvi
Anna Holmström, Görel Engström, Kari Tenhunen, Kajsa Phil & Pirjo Keskisaari-Grahn

Kyläyhdistyksen hallitus; 05.04.2010

Bild - Kuva 10

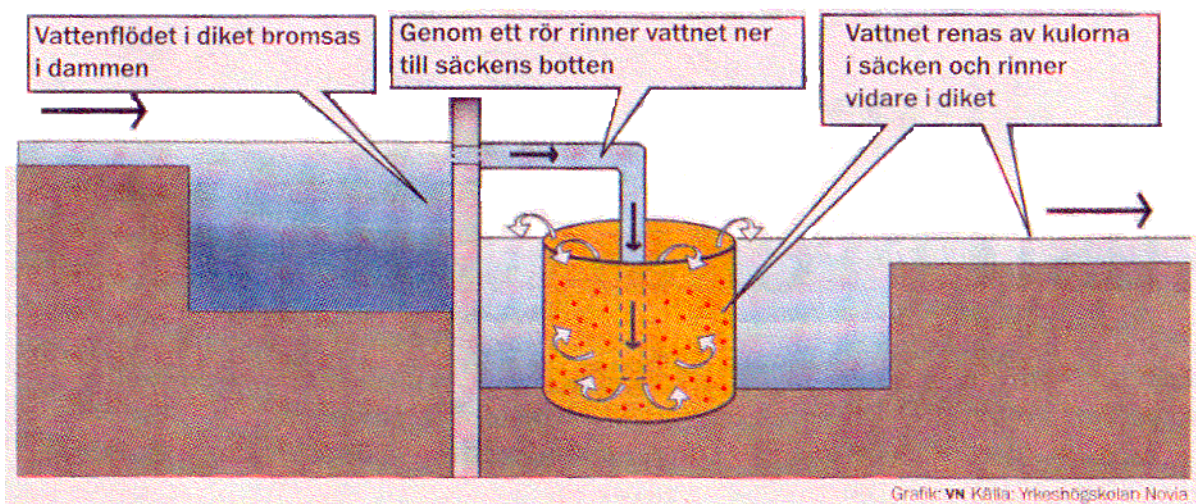
Detalj ur karta från 1874, byarna och skeppsvarvet, observera järnvägen
Yksityiskohta kartasta vuodelta 1874, kylät ja laivatelakka, huomaa rautatie

Bild - Kuva 11

Sommarvilla i Varvet, Knus, Ottosson, bilden från 1950-talet
Kesähuvila Varvissa, Knusin, Ottossonin, kuva 1950-luvulta

Bild - Kuva -12

Principskiss över fosforfällan [Filtrer P]

Räfsby, Köpbacka, Varvet och Svenäs byar med omgivning, med enligt muntlig tradition namngivna platser. Berättat av Börje, Per-Johan och Ernst-Ove Engström för byaplanen.

Numeroidut paikat numerojärjestyksessä: Numrerade platser i nummerordning:

1	Antonsgärdon, Anton Linds ej i hans ägo	Antoon vainio, ei hänen omistuksessaan	C 3
2	Bästö eendan, med lada, Nybergs	Bästön pää latoineen, Nybergin	C 2
3	Bästö Veendlas, Magnusas	Bästö Venlan talo, Magnusas	C 2
4	Skomarns, Dufvelins	Suutarin, Dufelinin	C 2
5	Koskelins, Smidibygarna	Koskelinin, Pajarakennus	C 2
6	Vårdö Edlas, Vendelins, Lasse Lindfors	Vårdö Edlan, Vendelinin, L Lindforsin	C 2
7	Birells, Gunnar Ek, Lundqvist	Birellin, Gunnar Ek, Lundqvist	C 2
8	Kalle Ek bodde här	Kalle Ek, asui tässä	C 2
9	Pelljärdon	Pell-vainio	C 3
10	Jordasbacksjärdon	Jordaksenvainio	C 3
11	Dunderbäcksvägen, Weckmans frianväägin till Korsvik, över "truduna"	Kolinapurontie, Weckmanin kosiotie Korsvikiin, pitkospuita pitkin	C 3
12	Rööpottslide	Punalätäköveräjä	C 4
13	Danslava	Tanssilava	D 3
14	Svinbärji	Sikakallio	D 3
15	Blåmosabärji	Sinisammalkallio	D 3
16	Skvaaldertorji, bronn o bygungo	Juorutori, kaivo ja kyläkeinu	C 2
17	Triikantn	Kolmio	C 2
18	Hos trögårn	Hosin puutarha	C 2
19	Hos gamla lagård	Hosin vanha navetta	C 2
20	Hos nya lagård	Hosin uusi navetta	C 2
21	Drombasjärdon	Drombarsin vainio	C 3
22	Jordas sviden	Jordaksen kaski	B 3
23	Dunderbäcksjärdon, Holger Hilderbrands	Kolinapuronvainio, Hilderbrandin	C 3
24	Nyråålaande	Uusrajanpelto	C 3
25	Pärthyvel, Sten Ståls, jäardo, Sviden	Pärehöylä, Sten Stålsin, vainio, aho	B 3
26	Noroddon	Pohjoispää	B 3
27	Nyjärdon	Uusvainio	A 2
28	Brandbronn	Palokaivo	D 2
29	Stoorkäldon	Suurlähde	C 3
30	Läduholman	Latosaari	D 2
31	Myrholmen, möurholman	Muurahaissaari	C 2
32	Båtbyggeriet i Patuna	Veneveistämö, Patunassa	D 2
33	John Hellmans	John Hellmanin	C 3
34	Holger Ferins	Holger Ferinin	C 3
35	Lillmosan	Pikkusuo	C 3
36	Corenso, tidigare Finska Fiskeri, Spirolit	Corenso, aikaisem. Suomen Kalastus	D 2
37	Tunnfabriken	Tynnyritehdas	D 2
38	Källarbacken, omtyckt skidbacke	Kellarinmäki, suosittu laskettelumäki	C 3
39	Drombars/Trumpetars	Drombars/Trumpetars	C 2
40	Mickos, Nyboms	Mickos, Nybomin	C 2
41	Jordas, Olanders	Jordasin, Olanderin	C 2
42	Fagerås, tidigare ungdomsföreningshus	Fagerås, aikaisem. nuorisoseuran talo	D 2
43	Varvet, stadens skeppsvarv, nothus	Varvi, kaupungin laivatelakka	D 3
44	Kråkholman, på 1700-talet Inre Sixala	Varissaari, 1700-luvulla sis. Siksala	D 2
45	Sågsoddn, sågverk slutet av 1800-talet	Sahanniemi, höyrysaha 1800 luv.lopus.	D 1
46	Patuna, vattenrik källa, loken tog vatten	Patuna, vesirikas lähde, vetureille	D 2
47	Rådmans, Hjördis Nybergs sommarvilla	Rådmanin Hjördis Nybergin kesäp.	D 2
48	Hartikas, Lagerholms	Hartikas, Lagerholmin	D 2
49	Gamla småskolan fr. 1886	Vanha pikkukoulu	D 2
50	Nya folkskolan fr. 1920	Uusi kansakoulu	D 2

Räfsby, Köpbacka, Varvet och Svenäs byar med omgivning, med enligt muntlig tradition namngivna platser. Berättat av Börje, Per-Johan och Ernst-Ove Engström för byaplanen.

Numeroidut paikat numerojärjestyksessä Numrerade platser i nummerordning:

51 Gamla Nyboms, Kullbergs	Vanha Nybomin, Kullbergin	D 2
52 Skeppars, Nybergs	Kipparila, Nybergin	D 3
53 Ersas, Ers	Ersas, Ers	D 3
54 Sviden	Kaski	C 3
55 Likvagnshuset	Ruumisvaununtalo	C 2
56 Butik, a Grankvists, Handelslaget, Berlins och Pethmans	Kauppa, a Grankvists, Osuuskauppa, Berlinin ja Pethmanin	D 2
57 Butik, b Anna Berndtssons	Kauppa, b Anna Berndtssonin	D 3
58 Sveaborg, samlingsplats för ungdom	Viapori, nuorison kokoontumispaikka	C 2
59 Butik, c Lindqvist 1930-talet, bostad Hovi	Kauppa, c Lindqvist 1930, asunto Hovi	D 3
60 Butik, d Rosenqvist 1930, bostad Birger Carlssons, Silanders	Kauppa, d Rosenqvist 1930 asunto Birger Carlssonin, Silanderin	D 3
61 Butik, e H. Peldåns från slutet av 1947-73).	Kauppa, e Peldån , 1947 - 1973	D 2
62 Butik, f Luddes Lundkvists 1970-80	Kauppa, f Lundqvistin, 1970--80	C 2
63 Stortalln	Suurmänty	A 3
64 Storängskäälton	Isopellonlähde	B 3
65 Gamla Varvet skeppsvarv 1747-1850	Vanha laivatelakka, 1747 - 1850	D 3
66 Nya Varvet på Sixala.1780-1870	Uusi laivatelakka Siksalassa, 1780 1870	D-E3
67 Frans Nybergs smedja	Frans Nybergin paja	D 2
68 Lönqvists båtbyggeri	Lönqvistin, veneveistäjä	D 3
69 Skavahåle, djup källa i sundet	Skavahåle, syvä lähde salmessa	D 2
70 Patun, stor sten vid stranden i sundet	Patun, iso kivi salmen rannalla	D 2

